

ÎNCHEIERE

24 iulie 2019

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

președintele completului, judecătorul
judecătorii

Ala Cobăneanu
Sveatoslav Moldovan
Svetlana Filincova

examinând admisibilitatea recursului declarat de Ivan Banari, Victor Țiganov, Silvia Lipcan, Violeta Rogai, Nadejda Scutelnic, prin intermediul avocatului Viorel Malanciuc,

în cauza civilă la cererea înaintată de Ivan Banari, Victor Țiganov, Silvia Lipcan, Violeta Rogai, Nadejda Scutelnic, prin intermediul avocatului Viorel Malanciuc către Ministerul Justiției, Ministerul Finanțelor, Administrația Națională a Penitenciarelor privind repararea prejudiciului moral cauzat prin detenția în condiții inumane și degradante,

împotriva deciziei din 26 februarie 2019 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost respinsă cererea de apel depusă de Ivan Banari, Victor Țiganov, Silvia Lipcan, Violeta Rogai, Nadejda Scutelnic; a fost admis apelul declarat de Ministerul Justiției, fiind modificată hotărârea din 06 iunie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, în sensul micșorării cuantumului prejudiciului moral,

c o n s t a ț ă:

La 17 ianuarie 2018, Ivan Banari, Victor Țiganov, Silvia Lipcan, Violeta Rogai, Nadejda Scutelnic, prin intermediul avocatului Viorel Malanciuc, s-au adresat în instanță cu cerere de chemare în judecată către Ministerul Justiției, Ministerul Finanțelor, Administrația Națională a Penitenciarelor privind repararea prejudiciului moral cauzat prin detenția în condiții inumane și degradante.

În motivarea acțiunii reclamanților au invocat că Victor Țiganov a fost plasat în arest preventiv în perioada 03 februarie 2013 - 10 martie 2017, Ivan Banari – în perioada 04 februarie 2013 - 10 martie 2017, Silvia Lipcan – în perioada 04 februarie 2013 - 10 martie 2017, Violeta Rogai – în perioada 05 februarie 2013 - 29 ianuarie 2014, 29 ianuarie 2014 - 23 aprilie 2015 și 08 octombrie 2015 - 10 martie 2017, Nadejda Scutelnic – în perioada 05 februarie 2013 - 29 ianuarie 2014, 29 ianuarie 2014 - 23 aprilie 2015, 08 octombrie 2015 - 10 martie 2017, fiind deținuți în Penitenciarul nr. 13 din mun. Chișinău.

Potrivit reclamanților, la 03 mai 2017, au depus plângere comună la Centrul

pentru Drepturile Omului din Moldova, comunicând despre condițiile sanitar-igienice din majoritatea celulelor, care nu corespund prevederilor art. 225 din Codul de executare, care expres stipulează că încăperile destinate cazării deținuților trebuie să corespundă exigențelor de sănătate și igienă, stipulate în normativele de construcții ale Republicii Moldova, inclusiv privind volum, spațiu, iluminare, încălzire și ventilare. De asemenea, s-a menționat și despre faptul că pereții celulelor sunt insalubri, podelele sunt reci, de beton, simțindu-se umiditate sporită; despre imposibilitatea deținuților de a-și satisface necesitățile fiziologice în condiții decente și curate, veceul fiind situat imediat lângă paturi și despărțit de restul celulei de o portieră; deținuții nu sunt asigurați cu apă potabilă curată și permanentă și nu au posibilitate de a-și menține igiena zilnică; deținuții dorm pe saltele cu grad avansat de uzură, rupte și murdare, iar unii în general nu dețin saltele, fiind nevoiți să doarmă direct pe patul de sârmă. S-a menționat și despre calitatea alimentației, cantitatea insuficientă, dar și despre nivelul practic zero al calității asistenței medicale în Penitenciarul nr.13 din mun. Chișinău.

Ca urmare a examinării plângerii menționate, prin răspunsul din 12 mai 2017, Avocatul Poporului a comunicat că, condițiile de detenție în toate instituțiile din țară sunt permanent în vizorul său, în urma vizitelor de monitorizare sunt elaborate rapoarte și acte de reacționare care sunt plasate pe pagina web www.ombudsman.md. Astfel, potrivit acestuia, a efectuat periodic vizite preventive și de monitorizare în Penitenciarul nr. 13: în anul 2008 au fost efectuate 4 vizite; în anul 2011 - 19 vizite; în anul 2012 - 5 vizite; în anul 2013 - 4 vizite; în anul 2014 - 8 vizite, în rezultatul cărora au fost înaintate recomandări, inclusiv sistarea activității acestui penitenciar.

În conformitate cu rapoartele de vizită preventivă efectuate la Penitenciarul nr. 13 din mun. Chișinău a Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova, membrii grupului de lucru și-au exprimat îngrijorarea cu privire la mai multe încălcări ale condițiilor de detenție, și anume: „imposibilitatea și neasigurarea deținuților de a-și satisface necesitățile fiziologice în condiții decente și curate; deținuților le sunt date saltele cu un grad avansat de uzură, rupte și murdare; este instituit un grafic de aprovizionare cu energie electrică, în timpul zilei și nopții energia fiind sistată; încălcările atestate în ceea ce privește respectarea art. 24 din Constituția Republicii Moldova - dreptul la integritate fizică și psihică”.

Cu un an mai devreme, funcționarii Centrului pentru Drepturile Omului au atenționat asupra următoarelor constatări: „marea majoritate a celulelor nu corespund standardelor naționale și internaționale privind condițiile de cazare; s-a constatat faptul supraaglomerării; condițiile sanitar-igienice nu corespund prevederilor art. 225 din Codul de executare, astfel pereții sunt insalubri, podelele fiind reci, de beton, simțindu-se umiditate sporită, condițiile în veceu sunt insalubre, fiind vizibilă igrasia. De asemenea deținuții nu sunt asigurați cu apă potabilă curată și permanentă și nu au posibilitatea de a-și menține igiena zilnică, deținuții sunt nevoiți să-și spele și să usuce hainele în celulă, pe funii agățate haotic, ceea ce ridică nivelul umidității și mirosul insuportabil în celulă, deținuții nu au posibilitatea de a se spăla decât o dată pe săptămână, mulți deținuți au înaintat acuze referitor la faptul că sunt mușcați de insecte-paraziți, urme de mușcături fiind vizibile; lipsa unei iluminări suficiente”.

De asemenea, în rapoartele Comitetului European de Prevenire a Torturii,

bazate pe vizitele repetate efectuate în această instituție penitenciară, precum și în avizele avocatului parlamentar menite de a ameliora condițiile de detenție în acest penitenciar, s-a atras atenția asupra faptului că condițiile de detenție pot fi atribuite celor degradante și inumane.

Mai mult, în cererea de chemare în judecată s-a făcut referire la cazuri de condamnare a Republicii Moldova pentru violarea art. 3 CEDO, și anume detenția în condiții inumane și degradante, cum ar fi cauza *Ostrovar vs Moldova*. În așa mod, efectul cumulativ al condițiilor de detenție descrise au reprezentat tratament inuman și degradant, or, art. 3 din Convenție prevede că, nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane ori degradante. Pentru a oferi un mijloc prin care persoanele pot obține compensații la nivel național pentru încălcarea drepturilor lor prevăzute de Convenție, înainte de a pune în mișcare mecanismele internaționale de înaintare a plângerilor la Curtea de la Strasbourg, Plenul Curții Supreme de Justiție recomandă ca, în cazul în care acțiunea privind compensarea prejudiciilor pentru violarea art. 3, 5 și 8 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale nu cade sub incidența nici a Legii nr. 1545-XIII din 25.02.1998 și nici a art. 313 din Codul de procedură penală, judecătorii vor soluționa pricina aplicând direct prevederile Convenției și Jurisprudența Curții Europene.

Astfel, raportând prevederile art. 13 din Convenția Europeană la prevederile art. 5 alin. (2) din Codul de procedură civilă, persoana deținută în cazul în care se consideră victimă a unei violări a drepturilor sale, prevăzute de art. 3 din Convenția Europeană, este în drept să se adreseze cu cerere în instanțele judecătorești naționale și să solicite despăgubiri cu titlu de compensații pentru prejudiciul material și moral, inclusiv costuri și cheltuieli judiciare. Conform aceleiași Hotărâri explicative, se recomandă ca rapoartele Comitetului European pentru Prevenirea torturii și tratamentelor sau pedepselor inumane și degradante, precum și rapoarte ale vizitelor periodice efectuate de instituția Ombudsman din Republica Moldova și concluzii ale membrilor din cadrul Mecanismului național de prevenire a torturii, pot fi luate ca probe și puse la motivarea soluției date în spețe de către instanțele naționale.

Reieșind din cele expuse, prin cererea de chemare în judecată înaintată s-a solicitat încasarea din bugetul de stat în beneficiul lui Ivan Banari, Victor Țiganov, Silvia Lipcan, Violeta Rogai a câte 48 000 euro pentru fiecare, iar pentru Nadejda Scutelnic suma de 43 248 euro, cu titlu de compensație pentru prejudiciul moral cauzat prin detenția în condiții inumane și degradante.

Prin hotărârea din 06 iunie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, cererea de chemare în judecată a fost admisă parțial, fiind încasat din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, în beneficiul lui Ivan Banari, Victor Țiganov, Silvia Lipcan, Violeta Rogai, Nadejda Scutelnic a câte 80 000 lei pentru fiecare reclamant cu titlu de compensație pentru prejudiciul moral cauzat prin detenția în condiții inumane și degradante.

Prin decizia din 26 februarie 2019 a Curții de Apel Chișinău, a fost respinsă cererea de apel depusă de Ivan Banari, Victor Țiganov, Silvia Lipcan, Violeta Rogai, Nadejda Scutelnic; a fost admis apelul declarat de Ministerul Justiției, fiind modificată hotărârea din 06 iunie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, în sensul micșorării cuantumului prejudiciului moral încasat în beneficiul reclamantilor de la suma de 80 000 lei până la suma de 40 000 lei pentru fiecare reclamant.

Pentru a decide astfel, instanța de apel a conchis că prima instanță corect a constatat că reclamanții au fost deținuți în cadrul Penitenciarului nr. 13 în condiții degradante, incompatibile cu respectul față de demnitatea umană, fapt ce constituie o violare a art. 3 din CEDO. Deci, având în vedere condițiile și perioada de detenție, prejudiciul moral suferit de reclamanți este pasibil reparării prin încasarea unui echivalent bănesc.

Totodată, instanța de apel a menționat că, prin prisma Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, unul din criteriile orientative generale de apreciere a prejudiciului moral este criteriul echității, care presupune că partea vătămată să primească o satisfacție echitabilă pentru prejudiciul moral suferit. Astfel, modul de acordare a satisfacției echitabile trebuie determinat în raport cu prejudiciul moral suferit, gravitatea acestuia, importanța și consecințele sale pentru victimă.

Astfel, Curtea de Apel Chișinău a ajuns la concluzia că mărimea compensației solicitate de către reclamanți cu titlu de prejudiciu moral, precum și cea dispusă spre încasare de către instanța de fond, este exagerată, nejustificată și vădit disproporționată în raport cu gravitatea violării constatate.

La 27 mai 2019, Ivan Banari, Victor Țiganov, Silvia Lipcan, Violeta Rogai, Nadejda Scutelnic, prin intermediul avocatului Viorel Malanciuc, au contestat cu recurs decizia din 26 februarie 2019 a Curții de Apel Chișinău.

În motivarea recursului au invocat faptul că nu sunt de acord cu sumele dispuse a fi încasate de către instanțele inferioare, acestea fiind nejustificat de mici, deoarece nu corespund suferințelor suportate de către recurenți.

Astfel, recurenții au solicitat admiterea cererii de recurs, casarea deciziei din 26 februarie 2019 a Curții de Apel Chișinău și a hotărârii din 06 iunie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, cu pronunțarea unei decizii prin care să fie admise integral pretențiile formulate de reclamanți.

Analizând temeiurile invocate în cererea de recurs în raport cu materialele pricinii și prevederile legale, Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul declarat de Ivan Banari, Victor Țiganov, Silvia Lipcan, Violeta Rogai, Nadejda Scutelnic, prin intermediul avocatului Viorel Malanciuc, este neîntemeiat și urmează a fi declarat inadmisibil, din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, termenul de declarare a recursului este de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale. Alineatul (2) al aceluiași articol prevede că termenul de 2 luni este termen de decădere și nu poate fi restabilit.

Potrivit materialelor cauzei, decizia Curții de Apel Chișinău a fost pronunțată la 26 februarie 2019 și expediată participanților la proces la 10 aprilie 2019 (f.d. 181), însă la materialele cauzei nu există înscrisuri care să probeze momentul recepționării acesteia. Astfel, având în vedere faptul că recursul declarat împotriva deciziei din 26 februarie 2019 a Curții de Apel Chișinău a fost înregistrat la 27 mai 2019, în conformitate cu art. 434 din Codul de procedură civilă, acesta se consideră declarat în termen.

În conformitate cu art. 432 alin. (1) din Codul de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a

normelor de drept procedural prevăzute de art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

În conformitate cu art. 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, în cazul în care se constată existența unuia din temeiurile prevăzute la art. 433, completul din 3 judecători decide în mod unanim, printr-o încheiere motivată irevocabilă, asupra inadmisibilității recursului. Încheierea se emite conform prevederilor art. 270 și nu conține nici o referire cu privire la fondul recursului.

Dat fiind faptul că temeiurile de declarare a recursului împotriva deciziei curții de apel, prin prisma prevederilor secțiunii a 2-a a capitolului XXXVIII al din Codul de procedură civilă, sunt strict delimitate de art. 432, Completul reține că reieșind din prevederile art. 437 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură civilă, în sarcina recurentului este impusă obligația delimitării esenței, temeiului și argumentării acelei/acelor încălcări esențiale și/sau a acelor circumstanțe ce indică la aplicarea eronată a normelor de drept material sau procedural, și care ar dicta necesitatea declarării recursului ca fiind admisibil.

În speță, însă criticile invocate de recurenți nu pot duce la admisibilitatea recursului, or, acestea nu pot fi reținute prin prisma art. 432 din Codul de procedură civilă, în condițiile în care se insistă în mod exclusiv asupra reaprecierii circumstanțelor cauzei, în detrimentul evidențierii ilegalității soluției instanței de apel. În acest context este de menționat faptul că recursul exercitat conform secțiunii a II-a are caracter devolutiv numai asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia în fapt.

Acest fapt denotă caracterul declarativ al recursului, fiind lipsit de esență, care evidențiază simplul fapt al dezacordului recurenților cu soluția dată de instanța de apel, precum și lipsa temeiurilor legale de declarare a recursului, având în vedere faptul că, rolul exclusiv al recursului este de a asigura efectuarea unui control de legalitate a deciziei atacate în baza temeiurilor legale de declarare a recursului strict prevăzute de art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

Abordarea recurenților, în speță, însă evidențiază în mod clar dezacordul acestora cu soluția dată de instanța de apel, iar argumentele recursului nu permit identificarea omisiunilor sau erorilor care ar impune declararea acestuia ca fiind admisibil.

Prin prisma jurisprudenței CtEDO, recursul trebuie să fie efectiv, adică să fie capabil să ofere îndreptarea situației prezentate în cerere, să posede puterea de a îndrepta în mod direct starea de lucruri, trăsătură distinctivă care nu este evidențiată în cererea de recurs declarată de Ivan Banari, Victor Țîganov, Silvia Lipcan, Violeta Rogai, Nadejda Scutelnic, prin intermediul avocatului Viorel Malanciuc.

Astfel, Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție constată lipsa temeiurilor care ar dicta necesitatea declarării recursului ca fiind admisibil.

În conformitate cu art. 270, 431 alin. (2), art. 433 lit. a) și art. 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

d i s p u n e:

Se consideră inadmisibil recursul declarat de Ivan Banari, Victor Țiganov, Silvia Lipcan, Violeta Rogai, Nadejda Scutelnic, prin intermediul avocatului Viorel Malanciuc.

Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului,
Judecătorul

Ala Cobăneanu,

Judecătorii

Sveatoslav Moldovan,

Svetlana Filincova